

Силабус курсу
Культурологічні проблеми
перекладу

Ступінь вищої освіти: доктор філософії (PhD)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 035 Філологія
Освітньо-наукова програма «Філологія»
Рік підготовки – 1, семестр – 1
Компонент освітньої програми: вибіркова дисципліна
Кількість кредитів – 3
Дні занять: відповідно до розкладу
Консультації: п'ятниця, 14.05, ауд. 148
Мова викладання: англійська

Керівник курсу

кандидат філологічних наук, доцент Цепенюк Тетяна Олегівна

Контактна інформація: tsepeniuk@tnpu.edu.ua, 097-77-27-128

Опис дисципліни

На сучасному етапі розвитку лінгвістики все більше уваги приділяється питанням, пов'язаним із національно-культурною специфікою мов, з національною своєрідністю образу світу, який склався у лінгвокультурній спільноті. Для перекладу як важливого засобу міжкультурної комунікації культура має особливе значення.

Мета курсу «Культурологічні проблеми перекладу» полягає у систематизації знань про елементи культури, відображених у вихідному тексті, і вивченні та описі основних способів їхнього відображення в тексті перекладу. По завершенні курсу здобувачі знатимуть способи маніфестації культури в мові і мовленні; можливості комунікативно-прагматичної адаптації, які визначають ступінь збереження чи елімінації культурної інформації в процесі перекладу; вмітимуть застосовувати основні перекладацькі стратегії і прийоми при перекладі культурного компоненту вихідного тексту; зможуть здійснити аналіз типових помилок, які виникають в процесі трансляції культурної інформації при перекладі.

Навчальний контент

Години			Теми	Результати навчання	Завдання
лекції	прак-тичні	самос-тійна робота			
2	4	12	Тема 1. The notion of culture in modern translation studies.	Трактувати поняття «культура» крізь призму перекладознавства, розуміти важливість зв'язку культури і мови для перекладознавчої науки, описувати найхарактерніші розбіжності в мовних картинах світу у представників англомовної та україномовної лінгвокультурних спільнот, знати шляхи нейтралізації	Питання для обговорення, вправи, тести, презентації, кейси.

				засобами перекладу культурних бар'єрів, здатних викликати труднощі в процесі опосередкованої двомовної комунікації.	
2	4	12	Тема 2. Culture in a language and text	Розуміти національну мову і національну культуру як прояви особливого національного менталітету, усвідомлювати важливість лінгвокультурної трансляції в процесі взаємодії соціоментальних картин світу при опосередкованому спілкуванні учасників міжкультурної комунікації через текст. Знати складові лінгвоетнічного бар'єру: розходження системи ВМ і ЦМ, розходження мовних норм ВМ і ЦМ, розходження відповідних мовленнєвих норм (узусу). Вміти виділити культурний компонент у значенні слова. Трактувати поняття «культурний зміст тексту» і розуміти важливість впливу екстралінгвістичних знань на інтерпретацію тексту при перекладі.	Питання для обговорення, вправи, тести, презентації, кейси.
2	4	12	Тема 3. Reproduction of culture in translation	Знати підходи до трансляції змісту культурного характеру в перекладі, володіти поняттями «вільний переклад», «буквальний переклад», «власне переклад». Розуміти важливість прагматичної адаптації у перекладі і вміти застосовувати різні ступені цієї адаптації у процесі перекладу ВТ. Володіти технологіями трансляції культури в перекладі (прийоми перекладу реалій), знати вплив розбіжностей сигніфікативних конотацій на перекладацьке рішення.	Питання для обговорення, вправи, тести, презентації, кейси.
2	4	12	Тема 4. Mistakes in reproducing culture in translation	Знати типові помилки в трансляції культури при перекладі: помилки, обумовлені незнанням перекладачем матеріальної і духовної культури, помилки у зв'язку з невмілою адаптацією вихідного змісту, помилки, пов'язані з неправильним перекладом сигніфікативних конотацій, помилки, пов'язані зі спотворенням в характеристиці персонажів, помилки, спричинені неправильним перекладом промовистих власних назв, невдалий переклад жартів, каламбурів, гострих висловлювань;	Питання для обговорення, вправи, тести, презентації, кейси.

				виокремлювати причини таких помилок і окреслювати шляхи їхнього уникнення.	
2	4	12	Тема 5. Boundaries of cultural untranslatability	Трактувати поняття перекладності і неперекладності в межах трансляції культури у перекладному тексті, розуміти вплив використання автором діалектизмів, фольклоризмів і okazіоналізмів на ступінь досягнення культурологічної перекладності.	Питання для обговорення, вправи, тести,
10	20	60	Всього		

Формування програмних компетентностей

Індекс у матриці ОНП	Програмні компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей.
ЗК 2	Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність спілкуватися з науковою спільнотою українською та іноземною (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) мовами з метою презентації та обговорення результатів своєї наукової роботи в усній та письмовій формі.
ФК 1	Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.
ФК 4	Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів.
ФК 5	Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.
ФК 8	Здатність до викладацької діяльності в межах спеціальності «Філологія».
	Програмні результати навчання
ПРН 3	Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.
ПРН 9	Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.
ПРН 10	Презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі: продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, презентація, виступ на конференції, публічна науково-популярна чи наукова лекція тощо).
ПРН 11	Організовувати викладання філологічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності студентів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.

ПРН 12	Реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби саморозвитку. Демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну доброчесність, постійну відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності.
--------	--

Літературні джерела

1. Антипов Г.А., Донских О.А., Марковина И.Ю., Сорокин Ю.А. Текст как явление культуры. Новосибирск, 1989. 178 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод. М.: Прогресс, 1975. 198 с.
3. Бурукина О.А. Проблемы культурно детерминированной коннотации в переводе: Дисс. ... канд. филол. наук. М., 1998.
4. Вежицкая А. Культурно-обусловленные сценарии и их когнитивный статус // Язык и структура знания / Отв. ред. Р.М. Фрумкина. М.: ИЯ АН СССР, 1990. 357 с.
5. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Слово, 1997. 215 с.
6. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. М.: Русский язык, 1976. 214 с.
7. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / Отв. ред. А.В. Гулыга, Г.В. Рамишвили. М.: Прогресс, 1985. 352 с.
8. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад: на матеріалі англomовних перекладів укр. Прози. Львів: Вид-во при Львівському ун-ті, 1989. 215 с.
9. Єлісєєва С. В. Культурологічний аспект перекладу аудіовізуального контенту//Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2019. №43. Том 4. С. 56-59.
10. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
11. Тимко Н. Фактор «культура» в переводе. 2-е изд., дополн. Курск : Курск. гос. ун-т, 2007. 154 с.
12. Шапочка К. А. Взаємодія культури і перекладу//Молодий вчений. №4.1 (44.1), 2017. С. 140-143.
13. Швейцер А.Д. Перевод в контексте культурной традиции // Литературный язык и культурная традиция. М., 1994. С. 65–73.
14. Bonvillain N. Language, culture, and communication : the meaning of the messages. Prentice Hall, 1999. 405 p.
15. Dobrovolskij D., Piirainen E. Symbole in Sprache und Kultur. Studien zur Phraseologie aus kultursemiotischer Perspektive. Bochum, 1997.
16. Komissarov V.N. Language and Culture In Translation: Competitors or Collaborators? // Traduction, Terminologie, Redaction: Languages and Cultures In Translation Theories: Studies In the Text and Its Transformations. Montreal: Univ. of Concordia, 1991. Vol. 4. No. 1. 329 p.
17. Kramsch C. Language and Culture. Oxford University Press, 1998.
18. Kroeber A.L., Cluckhohn C. Culture, a critical review of concepts and definitions // Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology. Harvard University, 1952. Vol. 47 (I).
19. Lefevere A. Translation: Its genealogy in the West. Translation, History and Culture. London: Pinter, 1995. pp. 14-28.
20. Lotman J., Uspensky B. On the Semiotic Mechanism of Culture. New Literary History, 1978, pp. 211-32.
21. Translation as Intercultural Communication // Ed. by Snell-Hornby M. John Benj.: B.V., 1995.
22. Wierzbicka A. Cross-Cultural Pragmatics. The Semantics of Human Interaction. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 1991. 502 p.

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здано з порушенням термінів без поважних причин, буде оцінено на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модуля відбувається за наявності поважних причин.

- *Політика щодо академічної доброчесності.* Письмові роботи викладач перевіряє на наявність плагіату і допускає до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонено (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволено використовувати лише під час онлайн-тестування (наприклад, у програмі MOODLE).
- *Політика щодо відвідування.* Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в представленні соціального проєкту) навчання може відбуватися в онлайн-формі за погодженням із керівником курсу.

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Тема 1	20
Тема 2	20
Тема 3	20
Тема 4	20
Тема 5	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	зараховано
B	85-89	зараховано
C	75-84	зараховано
D	65-74	зараховано
E	60-64	зараховано
FX	35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
F	1-34	не зараховано з обов'язковим повторним курсом

До силабусу додано такі матеріали:

- 1) навчально-методичний комплекс (лекційний матеріал, завдання для практичних занять і самостійної роботи);
- 2) електронний навчально-методичний комплекс у системі MOODLE.